

POSTANOWIENIE

27 czerwca 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Grzegorz Misiurek (przewodniczący)
SSN Dariusz Dończyk
SSN Dariusz Zawistowski (sprawozdawca)

w sprawie z wniosku Skarbu Państwa - Ministra Finansów
z udziałem Syndyka masy upadłości Banku w W. w upadłości likwidacyjnej
o wpis,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej
w dniu 27 czerwca 2023 r.,
skargi kasacyjnej uczestnika
od postanowienia Sądu Okręgowego Warszawa - Praga w Warszawie
z dnia 29 stycznia 2020 r., sygn. akt IV Ca 1358/19,

- 1. oddala skargę kasacyjną**
- 2. zasądza od uczestnika postępowania na rzecz Skarbu Państwa - Prokuraturii Generalnej Rzeczypospolitej Polskiej kwotę 180 zł (sto osiemdziesiąt) tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Skarb Państwa - Minister Finansów wniósł o zmianę wierzyciela hipotecznego we wpisach sześciu hipotek umownych, ustanowionych na udziałach w nieruchomości wskazanej we wniosku, objętej księgą wieczystą nr (...), przez wpisanie wnioskodawcy w miejsce Banku w W.

Dnia 23 stycznia 2019 r. referendarz sądowy w Sądzie Rejonowym w Wołominie oddalił wniosek. W uzasadnieniu wskazał, że wierzytelności, zabezpieczone hipotekami nie zostały przelane na rzecz wnioskodawcy. Wierzytelności te, wynikające z umów kredytowych, przysługują wobec K. S.A. i K.2, a więc innych podmiotów niż dłużnik K. sp. z o.o., którego dotyczyła umowy przelewu wierzytelności. Ponadto oświadczenie Banku, zawarte w § 2 i 5 tej umowy, nie stanowi dokumentu urzędowego w rozumieniu art. 95 ust. 1 Prawa bankowego, bowiem nie zostało sporządzone na podstawie ksiąg rachunkowych banku. Na skutek skargi wnioskodawcy na orzeczenie referendarza Sąd Rejonowy w Wołominie dokonał wpisu zmiany wierzyciela hipotecznego we wpisach hipotek w księdze wieczystej [...] zgodnie z wnioskiem.

Apelacja wniesiona przez Syndyka masy upadłości Banku w W. w upadłości likwidacyjnej została oddalona postanowieniem Sądu Okręgowego Warszawa – Praga w Warszawie z dnia 29 stycznia 2020 r. Sąd drugiej instancji stwierdził, że umowa o przelew wierzytelności na zabezpieczenie z dnia 20 sierpnia 2015 r., zawarta pomiędzy Skarbem Państwa - Ministrem Finansów a Spółdzielczym Bankiem w W., wskazana jako podstawa zaskarżonych wpisów w księdze wieczystej nr (...), została złożona w oryginale.

Sąd Okręgowy wskazał, że art. 626⁸ § 2 k.p.c., określający zakres kognicji sądu wieczystoksięgowego, ma zastosowanie również przy rozpoznawaniu apelacji. Kontrola zaskarżonego orzeczenia dokonywana przez sąd drugiej instancji na skutek wniesionej apelacji, jest zatem ograniczona tylko do tego, czy w świetle dokumentów załączonych do wniosku i którymi dysponował sąd pierwszej instancji, była podstawa do dokonania lub odmowy dokonania wpisu. Takie stanowisko jest ugruntowane w orzecznictwie Sądu Najwyższego. Wynika stąd, że sąd drugiej instancji rozstrzyga jedynie czy wpis jest zgodny z prawem w świetle treści zgłoszonego wniosku, treści i formy przedłożonych dokumentów stanowiących podstawę wpisu oraz treści księgi wieczystej. Składając wniosek o wpis w księdze wieczystej wnioskodawca jest zobowiązany załączyć do niego dokumenty, które pozwalają na dokonanie wpisu (art. 626² § 3 k.p.c.). Dokument, który ma stanowić podstawę wpisu w księdze wieczystej powinien być złożony w formie przewidzianej przez ustawę, a jego treść nie może budzić wątpliwości interpretacyjnych, gdyż

w postępowaniu wieczystoksięgowym sąd nie dokonuje ustaleń stanu faktycznego ponad treść dokumentu załączonego do wniosku i treść księgi wieczystej.

Sąd Okręgowy podkreślił, że do przelewu wierzytelności hipotecznej niezbędny jest wpis w księdze wieczystej (art. 79 ust. 1 zd. 2 ustawy z dnia 6 lipca 1982 r. o księgach wieczystych i hipotece). Powoduje to konieczność, by do wniosku o wpis zmiany wierzyciela hipotecznego wnioskodawca dołączył dokument w odpowiedniej treści i formie, który mógłby stanowić podstawę tego wpisu. Minimum wymagań formalnych, obowiązujących w postępowaniu wieczystoksięgowym wyznacza art. 31 ust. 1 u.k.w.h., stanowiący, że wpis może być dokonany na podstawie dokumentu z podpisem notarialnie poświadczonym, jeżeli przepisy szczególne nie przewidują innej formy dokumentu. Do ujawnienia zmiany wierzyciela hipotecznego ma odpowiednie zastosowanie zasada konsensusu formalnego, sformułowana w art. 32 ust. 2 zd. 2 u.k.w.h. Polega to na odniesieniu go do zgody wyrażonej przez ujawnionego wierzyciela hipotecznego. Do dokonania wpisu przelewu wierzytelności wystarcza dokument obejmujący oświadczenie woli zbywcy o przelewie wierzytelności z podpisem notarialnie poświadczonym.

W przypadku, gdy cedentem jest bank, a przelana wierzytelność wynika z czynności bankowej, podstawą wpisu przelewu wierzytelności w księdze wieczystej może być umowa przelewu zawarta w formie pisemnej, obejmująca oświadczenie banku, złożone zgodnie z art. 95 ust. 5 Prawa bankowego, będącego przepisem szczególnym do art. 31 ust.1 u.k.w.h.

W ocenie Sądu Okręgowego umowa z dnia 20 sierpnia 2015 roku o przelew wierzytelności na zabezpieczenie, zawierająca oświadczenie banku w zakresie jego uprawnień i obowiązków majątkowych, podpisane przez osoby upoważnione do składania tego rodzaju oświadczeń oraz opatrzone pieczęcią banku, jest dokumentem w rozumieniu art. 95 ust. 1 Prawa bankowego i stanowi podstawę do ujawnienia zmiany wierzyciela w treści hipotek wpisanych w księdze wieczystej. Dokumenty zawierające oświadczenia w zakresie praw i obowiązków majątkowych banku, podobnie jak wyciągi z ksiąg rachunków banku, oprócz wskazanych wymogów formalnych, powinny odzwierciedlać treść ksiąg rachunkowych banku.

Odzwierciedlenie to powinno dotyczyć treści ujawnionych w księgach rachunkowych, a mających stanowić podstawę stosunku prawnego (w niniejszej sprawie - przelewu wierzytelności) kształtowanego oświadczeniem banku. Oświadczenie Banku w umowie z dnia 20 sierpnia 2015 r. zostało w ocenie Sądu drugiej instancji złożone na podstawie zawartości jego ksiąg rachunkowych, o czym świadczy § 2 ust. 1 umowy przelewu oraz wykaz umów kredytowych, określający wierzytelności objęte cesją, stanowiący załącznik do tej umowy.

Sąd Okręgowy stwierdził, że wskazywane przez apelującego pominięcie przez Sąd Rejonowy treści § 5 umowy o przelew wierzytelności na zabezpieczenie, nie może mieć wpływu na ocenę prawidłowości zaskarżonego wpisu. W umowie nie ustalono bowiem, że niewykonanie przez bank zobowiązania polegającego na dokonaniu zmiany wierzyciela hipotecznego w księgach wieczystych, w jakikolwiek negatywny sposób wpłynie na sytuację prawną cedenta lub cesjonariusza. Stosownie do art. 626¹ § 2 k.p.c. uczestnikami postępowania wieczystoksięgowego w sprawie wpisu przelewu wierzytelności hipotecznej są zbywca i nabywca tej wierzytelności. Skarb Państwa - Minister Finansów był zatem czynnie legitymowany do złożenia wniosku o wpis. Nie budziła także wątpliwości prawidłowość umocowania osób reprezentujących cedenta, których podpisy zostały złożone pod umową z dnia 20 sierpnia 2015 r. Umocowanie P.P. i Z.G. do składania oświadczeń w zakresie praw i obowiązków majątkowych Banku w W. wynikało z decyzji Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 11 sierpnia 2015 r. w przedmiocie ustanowienia i składu zarządu komisarycznego w tym Banku. Wszystkie wierzytelności zabezpieczone hipotekami objętymi wnioskiem o wpis zostały wykazane w załączniku do umowy cesji z dnia 20 sierpnia 2015 r. Nie budzi zatem wątpliwości, że dłużnicy zostali wskazani prawidłowo.

Postanowienie Sądu Okręgowego zaskarżył skargą kasacyjną syndyk masy upadłości Banku w W. Zarzucił naruszenie prawa materialnego, art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, art. 95 ust. 1 w zw. z art. 5 ust. 1 i 2 Prawa bankowego, art. 95 ust. 1 Prawa bankowego w zw. z art. 31 ust. 1 u.k.w.h., art. 65 § 1 i 2 k.c., art. 79 w zw. z art. 77 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego, a także naruszenie art. 626⁸ § 2 k.p.c. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia i orzeczenie co do istoty sprawy poprzez oddalenie wniosku, ewentualnie o

uchylenie zaskarżonego postanowienia i przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zarzut naruszenia art. 626⁸ § 2 k.p.c. był bezzasadny. Wbrew twierdzeniu skarżącego Sąd Okręgowy nie pominął oceny umowy przelewu w zakresie dotyczącym zobowiązania banku do dokonania zmiany wpisu wierzyciela na wniosek Ministra Finansów. Sąd drugiej instancji odwołał się wprost do treści § 5 tej umowy. Oceniał także, że powyższy zapis umowy nie może wpływać negatywnie na sytuację wierzyciela, w przypadku, gdy bank nie wykonał obowiązku polegającego na dokonaniu zmiany wpisu osoby wierzyciela w księgach wieczystych. To stanowisko Sądu Okręgowego było wynikiem przeprowadzonej wykładni treści umowy, a nie niezbadania jej treści, jak zarzucił skarżący. Stanowisko skarżącego w tym zakresie nie było jednocześnie konsekwentne. W skardze kasacyjnej zarzucił bowiem naruszenie art. 65 k.c. przez wadliwe przyjęcie, że wolą stron umowy przelewu było umożliwienie Ministrowi Finansów złożenia wniosków o zmianę wierzyciela hipotecznego.

Powyższy zarzut był nieuzasadniony. Dla jego uzasadnienia skarżący odwołał się do treści § 5 umowy przelewu, który przewidywał, że bank na żądanie gwaranta (wnioskodawcy) przygotowuje odpowiednie wnioski o wpis gwaranta jako wierzyciela hipotecznego i dokona na swój koszt wpisu gwaranta jako wierzyciela hipotecznego do ksiąg wieczystych nieruchomości stanowiących zabezpieczenie wierzytelności kredytowych będących przedmiotem umowy przelewu. Wbrew stanowisku skarżącego samo postanowienie umowne wskazujące, że dłużnik zobowiązuje się doprowadzić do ujawnienia w księdze wieczystej zmiany osoby wierzyciela na jego żądanie, nie stanowi podstawy do stwierdzenia, że wolą stron umowy było wyłączenie możliwości złożenia wniosku o wpis w księdze wieczystej przez nowego wierzyciela hipotecznego, niezależnie od sposobu realizacji obowiązku przez dłużnika. Sąd Okręgowy ocenił prawidłowo, że stwierdzenie, iż dłużnik przyjął na siebie obowiązek takiego działania nie wskazuje jednocześnie, że wolą wierzyciela było zrzeczenie się możliwości złożenia wniosku o wpis swojego prawa w przypadku, gdy dłużnik nie wykona swojego obowiązku.

Zarzut naruszenia art. 5 ust. 1 i ust. 2 Prawa bankowego w wyniku jego błędnej wykładni, przez nieuzasadnione przyjęcie, że umowa przelewu była czynnością bankową w sytuacji, gdy „nie została zawarta między bankiem a jego klientem i nie była związana z podstawową działalnością banku” był bezzasadny. Powołane wyżej przepisy Prawa bankowego wymieniają określone typy czynności, kwalifikowane jako czynności bankowe. Ta regulacja nie wskazuje, aby dodatkowym wymogiem zakwalifikowania określonej czynności wymienionej w ustawie jako czynność bankowa, było jej dokonanie w relacji między bankiem a jego klientem i aby taka czynność była związana z podstawową działalnością banku. Fakt, że Sąd Okręgowy nie dokonał wykładni art. 5 Prawa Bankowego zgodnie ze stanowiskiem skarżącego, nie uzasadnia zatem zarzutu dokonania jego błędnej wykładni. Wymaga jednocześnie podkreślenia, że ocena, czy przedmiot umowy przelewu zawartej w dniu 20 sierpnia 2015 r. uzasadnia zakwalifikowanie tej czynności jako czynności bankowej, nie może być oderwana od charakteru umowy, którą zabezpieczała umowa przelewu tj. umowy gwarancji udzielonej bankowi przez Skarb Państwa, co skarżący pomija. Sąd Okręgowy zasadnie zwrócił również uwagę, że przelane przez bank wierzytelności wynikały niewątpliwie z czynności bankowych (kredytów udzielonych klientom banku). Zgodnie zaś z treścią art. 5 ust. 2 pkt 5 Prawa bankowego do katalogu czynności bankowych należy nabywanie i zbywanie wierzytelności pieniężnych.

Wbrew treści zarzutów skarżącego Sąd Okręgowy nie przyjął, aby umowa przelewu wierzytelności z dnia 20 sierpnia 2015 r. stanowiła dokument urzędowy w rozumieniu art. 95 ust. 1 Prawa bankowego. W ocenie Sądu drugiej instancji taki charakter miało oświadczenie banku dotyczące przelewu wierzytelności zawarte w tej umowie, dotyczące jego uprawnień i obowiązków majątkowych, podpisane przez osoby upoważnione do składania tego rodzaju oświadczeń i opatrzone pieczęcią banku. Sąd Okręgowy stwierdził również, że powyższe oświadczenie zostało złożone na podstawie zawartości ksiąg rachunkowych, na co wskazywał § 2 ust. 1 umowy oraz wykaz umów kredytowych stanowiący załącznik do tej umowy. To stanowisko Sądu Okręgowego, oceniające treść umowy przelewu z dnia 20 sierpnia 2015 r., nie uzasadnia zarzutu dokonania błędnej wykładni art. 95 ust. 1 Prawa bankowego. Nie wskazuje bowiem, aby Sąd drugiej instancji wadliwie

zinterpretował ten przepis. Sąd Okręgowy stwierdził również zasadnie, że umowa przelewu wierzytelności hipotecznej, obejmująca oświadczenie banku złożone na podstawie art. 95 ust. 5 Prawa bankowego może być podstawą wpisu w księdze wieczystej, gdyż powyższa regulacja stanowi przepis szczególny do art. 31 u.k.w.h. Brak zatem podstaw do uznania za uzasadniony zarzutu naruszenia art. 31 u.k.w.h. w wyniku jego błędnej wykładni.

Bezzasadny był zarzut naruszenia art. 79 i art. 77 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego poprzez ich niezastosowanie. Zdaniem skarżącego powyższy zarzut uzasadnia fakt, że Sąd Rejonowy dla m.st. Warszawy ogłosił upadłość Banku w W. postanowieniem z dnia 30 grudnia 2015 r., a zatem przed złożeniem przez Skarb Państwa – Ministra Finansów wniosku o dokonanie zmiany wierzyciela hipotecznego w księgach wieczystych. Sąd Okręgowy w uzasadnieniu zaskarżonego postanowienia stwierdził jednoznacznie, że do przelewu wierzytelności hipotecznej niezbędny jest wpis w księdze wieczystej i powołał się na treść art. 79 ust. 1 u.k.w.h. Jest zatem oczywiste, że nie pominął tego przepisu i zastosował go przy orzekaniu w sprawie. Nie miał natomiast podstaw do zastosowania art. 77 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego w sytuacji, gdy przelew wierzytelności został dokonany przed ogłoszeniem upadłości, a wniosek o dokonanie wpisu po ogłoszeniu upadłości nie został złożony przez upadłego. Artykuł 77 ust. 1 Prawa upadłościowego i naprawczego stanowi, że czynności prawne upadłego dotyczące masy upadłości dokonane po ogłoszeniu upadłości są nieważne. Ustalenia dokonane w rozpoznawanej sprawie wskazują, że podstawy wniosku o wpis w księdze wieczystej nie stanowiła tego rodzaju czynność.

Z tych względów skarga kasacyjna była pozbawiona uzasadnionych podstaw i podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

[ms]

